

**BLIK OP HET STUDENTENLEVEN IN BRUSSEL:
STEDELIJKE PRAKTIJKEN EN ONGANG MET DE STAD
FASE 1 - DE UNIVERSITEITEN - JULI 2014 / DECEMBER 2015**

INHOUD

DOEL VAN HET ONDERZOEK	3
GEWESTELIJKE CONTEXT	5
METHODE	8
BESCHRIJVING VAN HET PANEL	10
HUISVESTING	17
GEBRUIK VAN DE BUURT EN DE STAD	33
WERK	41
EERSTE ALGEMENE BESLUITEN	44

In partnerschap met

Deze nota wordt gepubliceerd door:

Koningsstraat 2-4 [BIP], B-1000 Brussel - T. 02 563 63 00 - F. 02 563 63 20

contact@adt.irisnet.be - www.adt-ato.irisnet.be

Coördinatie en redactie: Frédéric Raynaud, Lise Nakhlé, Solange Verger, Elisa Donders

Data en cartografie: ADT

Coördinatie communicatie: Caroline Piersotte

Verantwoordelijke uitgever: Luc Maufroy, Koningsstraat 2-4, B-1000 Brussel

Fotocredits: ADT-ATO (Lise Nakhlé, Solange Verger) / Design by kaligram

DOEL VAN HET ONDERZOEK

Om een stedelijk beleid te kunnen voeren dat is aangepast aan de noden van de studenten, moet het Brussels Gewest een **nauwkeurige kennis hebben van hun situatie** in termen van hun levensomstandigheden en hun dagelijkse praktijken, evenals van hun verwachtingen.

Daarom kwam het Agentschap voor Territoriale Ontwikkeling – ATO met het voorstel om een onderzoek te voeren dat een **algemene blik op het studentenleven in Brussel** biedt, met de nadruk op de aspecten die de relatie van de studenten met de stad vertalen (zoals huisvesting). Het uiteindelijke doel is om een ‘monitoring van studentenpraktijken’ op te zetten, die regelmatig wordt bijgewerkt.

Twee hoofddoelstellingen:

- > **huidig gebruik en (huidige onvervulde of toekomstige) behoeften aan stadsvoorzieningen evalueren**, in het bijzonder op het gebied van huisvesting, mobiliteit, consumptie, vrijetijdsaanbod (cultuur, hobby's, sport enz.) en werk (studentenjobs);
- > **een geterritorialiseerde visie van dit gebruik** weergeven (kaart van het gebruik, van de buurt tot gewestelijke schaal).

Om een zo volledig mogelijk beeld te hebben van het hele gewestelijke grondgebied, wordt dit onderzoek uitgestrekt over Frans- en Nederlandstalige universitaire studenten en studenten van hogescholen en kunstscholen. De resultaten die in deze nota worden gepresenteerd, hebben in deze fase betrekking op studenten van de vijf universiteiten gevestigd in Brussel: ULB, VUB, USL-B, UCL en KU Leuven. ■

GEWESTELIJKE CONTEXT

Brussel is de grootste universiteitsstad van België, zowel in aantal studenten als in termen van personeel. Er zijn momenteel 51 instellingen van het hoger onderwijs op het grondgebied van het Brussels Gewest, waaronder vijf universiteiten (ULB, VUB, USL-B, UCL en de KU Leuven). Die laatste groep is goed voor bijna 50.000 studenten op een totaal van ruim 90.000 gesubsidieerde studenten. Bovendien speelt Brussel ook mee op internationaal niveau, met een goede naam in het buitenland en een hoog aantal buitenlandse studenten.

Het hoger onderwijs is bijzonder sterk verspreid, want veertien van de negentien Brusselse gemeenten hebben een of meerdere instellingen op hun grondgebied. Ook de verschillende gebouwen van de universiteiten (met uitzondering van USL-B) zijn verdeeld over meerdere gemeenten: drie voor de ULB, vijf voor de VUB, twee voor de KU Leuven en twee voor de UCL.

Het studentenleven heeft grote gevolgen voor de verschillende onderdelen van de stad (huisvesting, mobiliteit, openbare ruimte, winkels, enz.), hoewel het tot op heden niet mogelijk is om de volle omvang daarvan te vatten. Zoals het onderzoek van het Brussels Studies Institute (BSI)¹ onderstreept, is **de aanwezigheid van de universiteiten, en in het bijzonder van de studenten, niet altijd zichtbaar en duidelijk geïdentificeerd** in de stad. De organisatie in een campus (voor de universiteiten) draagt wel bij aan een bepaalde zichtbaarheid, maar andere factoren spelen dan weer een rol in de beperkte erkenning van Brussel als grootste studentenstad van het land, zoals het belang van andere stedelijke functies, de verspreide en soms ver uit elkaar liggende locatie van de instellingen op het gewestelijk grondgebied en het lage aandeel studentenwoningen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is zich bewust van de toegevoegde waarde van de studentenaanwezigheid op het grondgebied en van het belang om die te benutten. De universitaire functie van Brussel moet behouden en ontwikkeld worden, met het oog op de Belgische en internationale uitstraling en op de sociale en economische ontwikkeling.

Daartoe zou het **Brussels Gewest bepaalde acties moeten ondernemen om deze gunstige situatie voor Brussel te bestendigen**. Die moeten ervoor zorgen dat:

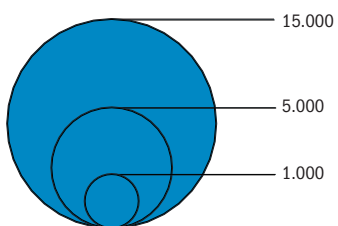
1. studenten Brussel blijven uitkiezen voor hun hogere opleiding, met name om redenen die te maken hebben met de stedelijke kwaliteiten van Brussel (evenals met de kwaliteit van het onderwijs);
2. studenten ‘investeren’ in de stad, dat wil zeggen dat zij zich hun buurt en het gewest toe-eigenen en op die manier bijdragen aan de vitaliteit, de identiteit, de dynamiek en de creativiteit van de stad. Naast de onmiddellijke positieve effecten voor het economische, sociale en culturele leven in de stad, versterkt deze vertrouwdheid van de studenten met de stad hun verankering en hun gehechtheid aan de stad en hun waardering voor de stedelijke kenmerken;
3. studenten Brussel niet verlaten als zij hun studie beëindigd hebben en duurzaam in Brussel blijven wonen, omdat zij de voordelen appreciëren en omdat zij op het gewestelijk grondgebied een leefomgeving vinden die is aangepast aan de evolutie van hun behoeften (het krijgen van kinderen, enz.).

Dit onderzoek biedt een antwoord op een grote bekommernis van de laatste jaren in de Brusselse context, namelijk het **vergroten van de veerkracht van Brusselse jongeren tegenover de uitdagingen van de werkgelegenheid, de competitie en de bevolkingsgroei**. De verbetering van de levensomstandigheden van de studenten is één – weliswaar gedeeltelijke, maar essentiële – manier om de toegang tot hoger onderwijs van jongeren en de levenskwaliteit tijdens de studiejaren te vergroten en om de basis te leggen voor hun volwassen leven in Brussel. ■

¹ VAESSEN J., WAVENS B., ‘BSI synthesesnota, Het hoger onderwijs en Brussel’, *Brussels Studies* 76, 23 april 2014.

Vestigingsplaatsen van de universiteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Aantal studenten

Studenten op universiteiten in het Brussel Hoofdstedelijk Gewest - Jaar 2011-2012				
Instelling	Adres			Aantal studenten
Université Saint-Louis Bruxelles	Broekstraat	107	1000	2783
Université Catholique de Louvain - Woluwe	Almawandeling	31	1200	5358
Université Catholique de Louvain - Saint-Gilles	Charleroise Steenweg	134	1060	550
Université Libre de Bruxelles - Solbosh	Franklin Rooseveltlaan	50	1050	16407
Université Libre de Bruxelles - La Plaine	Triomflaan	1	1050	2476
Université Libre de Bruxelles - Erasme	Lennikse Baan	808	1070	4707
Université Libre de Bruxelles - Flagey	Flageyplein	19	1050	-
Vrije Universiteit Brussel - Etterbeek	Pleinlaan	2	1050	8977
Vrije Universiteit Brussel - Jette	Laarbeeklaan	103	1090	2033
Vrije Universiteit Brussel - Kaai	Nijverheidskaai	170	1070	-
KU Leuven Campus Brussel	Warmoesberg	26	1000	4482**
KU Leuven Campus Sint-Lucas Brussel	Paleizenstraat	65-67	1030	417**

* De studenten van de campussen Nijverheidskaai (VUB) en de campus Flagey zijn opgenomen in de cijfers van de hoofdcampus van hun universiteit.

** Gezien de enquête bij de studenten van de KU Leuven (campus Brussel en Campus Sint-Lucas Brussel) werd gerealiseerd tussen november 2014 en maart 2015, zijn deze cijfers gebaseerd op de inschrijvingen van het academiejaar 2014-2015.

METHODE

Er bestaan op dit moment weinig (geaggregeerde of 'aggregeerbare') gegevens op gewestelijk niveau over dit onderwerp. Daarom besloot het ATO om de studenten te enquêteren met een vragenlijst om ruwe gegevens te verzamelen.

Die vragenlijst werd uitgewerkt tussen juli en oktober 2013 en vanaf midden november verspreid onder de 40.000 Brusselse studenten (via de adreslijsten van de universiteiten). Midden februari werd de enquête nogmaals verstuurd en begin maart werd de inzameling van de antwoorden afgesloten. De studenten van de KU Leuven (Campus Brussel en Campus Sint-Lucas Brussel) werden bevraagd in het daaropvolgende schooljaar (tussen november 2014 en maart 2015). Deze gegevens werden samengevoegd met deze van de 4 universiteiten waarbij het eerste rapport, opgemaakt in juli 2014, werd geactualiseerd. Ruim 4.728 studenten vulden de vragenlijst in, dat is 10 procent van het totale aantal Brusselse universiteitsstudenten.

Het merendeel van de vragen bestond uit gesloten vragen, vaak gevolgd door een open vraag van het type 'Waarom?' of 'Preciseer'. De kwantitatieve analyse werd dus aangevuld met een kwalitatieve analyse op basis van de commentaren van de studenten.

Daarnaast werd een reeks variabelen gekruist om bepaalde verklarende elementen te distilleren.

De verschillende fasen van deze benadering werden uitgevoerd in nauwe samenwerking met de universiteiten en met het BSI, dat werkt aan een aanvullend onderzoek naar de relaties tussen de stad en de universiteit, in het bijzonder tussen het Brussels Gewest en de instellingen voor hoger onderwijs.

De resultaten van de vragenlijst kunnen hierna op specifieke punten nog worden aangevuld met andere werkmethoden, zoals een interview of een terreinobservatie.

De structuur van deze analyse volgt de opbouw van de vragenlijst. ■

be student
be.brussels

Help het
Gewest uw
dagelijks leven
te verbeteren

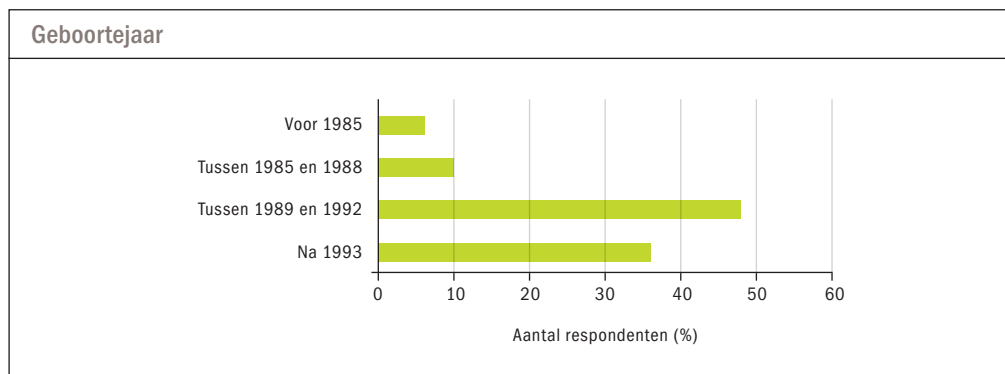
Grote enquête over het
studentenleven in Brussel

Honderden
cadeaus te winnen!
Concerttickets, restaurants, ...

BESCHRIJVING VAN HET PANEL

In totaal telde de vragenlijst **4.728 respondenten**², onder wie **63 procent meisjes en 37 procent jongens**³.

De meeste respondenten zijn geboren tussen 1989 en 1992 (49 procent). De **gemiddelde leeftijd is 22 jaar**, wat overeenkomt met de reële gemiddelde leeftijd van de studenten volgens de gegevens die de universiteiten hebben verstrekt over het geheel van hun inschrijvingen.

De grote meerderheid van de respondenten heeft de Belgische nationaliteit (80 procent). Van de 20 procent niet-Belgische studenten neemt slechts 3 procent deel aan een universitair uitwisselingsprogramma (Erasmus of overig).

Toch zijn de niet-Belgische studenten niet altijd mensen die niet in Brussel woonden voordat ze aan hun studie begonnen. Brussel is een zeer internationale stad en veel Brusselaars (mensen die al een tijdje in Brussel wonen) hebben niet de Belgische nationaliteit (bijvoorbeeld mensen van wie de ouders internationale expats zijn).

Onder de niet-Belgische studenten vinden we eveneens een zeer hoog percentage dat ervoor gekozen heeft om hun hele studie in België te volgen, hetzij om economische redenen (ze hebben een beurs voor een Belgische universiteit), hetzij om praktische redenen (ze hebben geen universiteit gevonden of de gewenste opleiding bestaat niet in hun land van oorsprong), hetzij omdat er toegangsbeperkingen zijn in hun land van oorsprong (waarvan het bekendste voorbeeld het toegangsexamen is voor bepaalde studierichtingen in Frankrijk)⁴.

Dat verklaart gedeeltelijk het aanzienlijke verschil tussen niet-Belgische studenten en Erasmusstudenten.

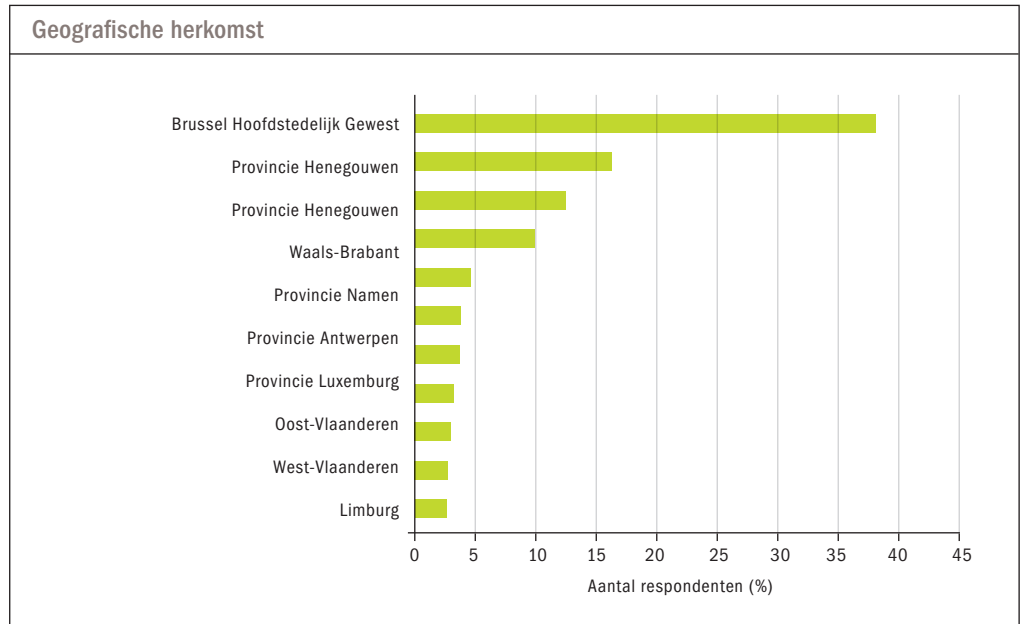
Van de meest voorkomende nationaliteiten zijn de Fransen het talrijkst (35 procent). Ver daarna (tussen 5 en 6 procent) komen de Italianen, Luxemburgers, Spanjaarden en Nederlanders.

Van de 82 procent studenten die in België wonen in het jaar voordat ze aan hun studie beginnen, is ruim 38 procent afkomstig uit Brussel. Zij zijn dus veruit in de meerderheid. Studenten uit de rest van het land komen hoofdzakelijk uit Henegouwen, Vlaams-Brabant en Waals-Brabant. ■

² Bij de analyse van de gegevens en in overeenstemming met het besluit dat samen met de universiteiten werd genomen, zijn de respondenten die zich identificeerden als doctoraatstudent (vermelding 'overig') uit de gegevens verwijderd.

³ De lichte oververtegenwoordiging van meisjes in het panel ten opzichte van de reële verdeling (55 procent meisjes en 45 procent jongens) is niet gecorrigeerd, omdat werd vastgesteld dat de gendervariabele zeer weinig invloed had op de antwoorden op de vragen (met uitzondering van enkele vragen, zoals vragen in verband met onveiligheid, waarvan het belang is gepreciseerd).

⁴ VAESSEN J., WAYENS B., 'BSI synthesesnota, Het hoger onderwijs en Brussel', *Brussels Studies* 76, 23 april 2014.

▲ Université Saint-Louis Bruxelles, tussen Rogier en de Kruidtuin

▲ Université Catholique de Louvain, Campus Alma, in Sint-Lambrechts-Woluwe

▲ Université Libre de Bruxelles, Campus Erasmus, in Anderlecht

▲ *KU Leuven Campus Brussel*

▲ *Université Libre de Bruxelles, Campus Solbosh, in Elsene*

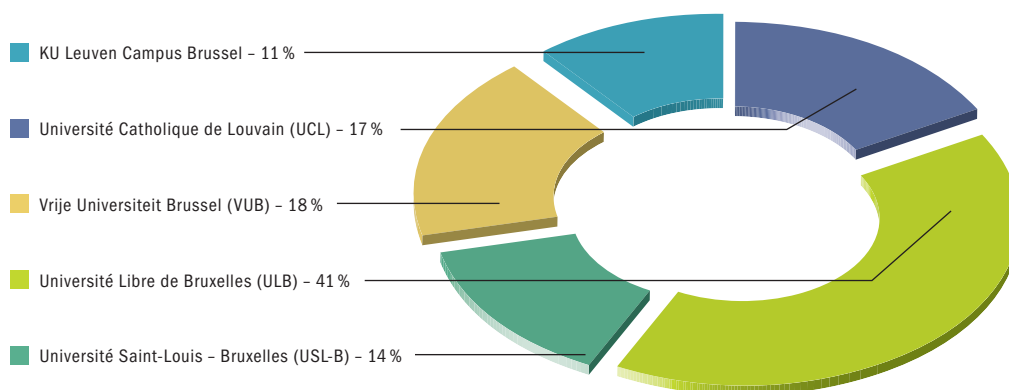
▲ Vrij Universiteit Brussel, Campus Oefenplein, in Etterbeek

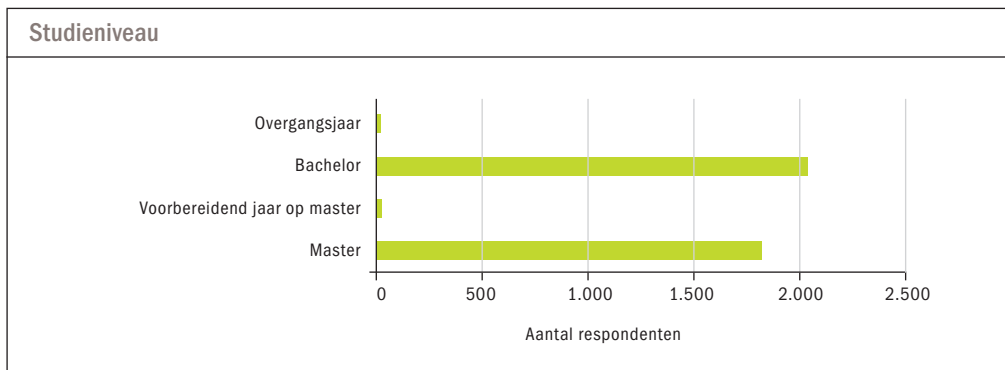
▲ Vrij Universiteit Brussel, Campus AZ VUB, in Jette

Verdeling van de respondenten over de universiteiten

Omdat sommige universiteiten oververtegenwoordigd zijn in de steekproef, werd de variabele 'universiteit' gewogen, rekening houdend met het aantal studenten dat is ingeschreven in elke universiteit. Voor deze analyse werd voor de KU Leuven enkel de antwoorden van de studenten van de 'campus Brussel' in rekening genomen aangezien de responsgraad voor de 'campus Sint-Lucas Brussel' onvoldoende was.

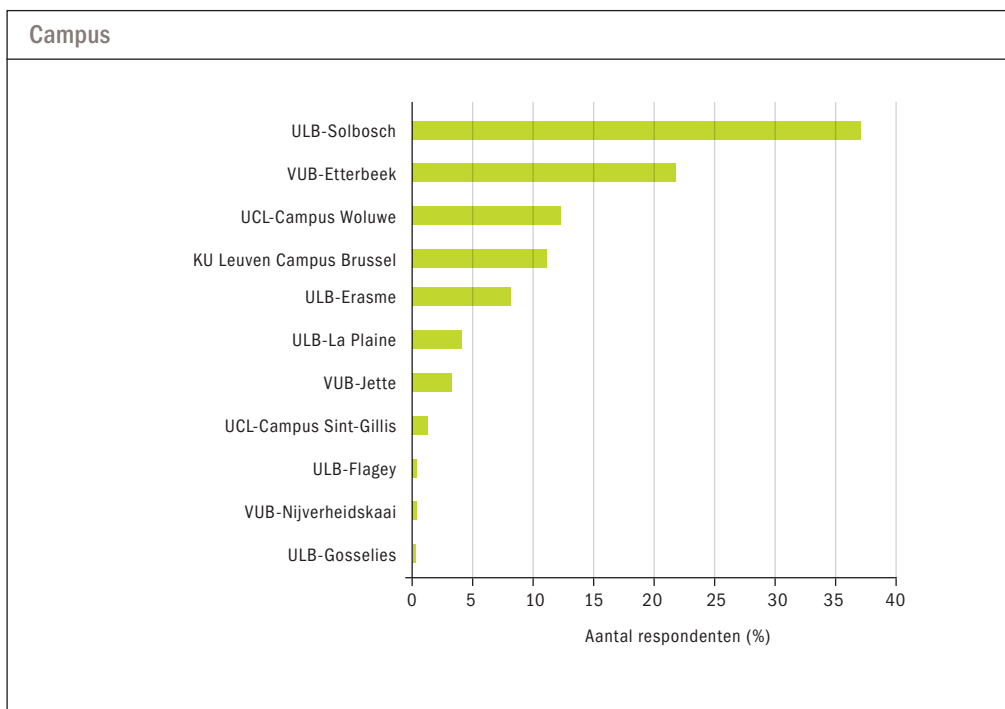

	Aantal studenten
Totale steekproef	4.896
Totale moederpopulatie	49.090
Steekproef ULB	2.024 = 46 %
Moederpopulatie ULB	23.065 = 52 %
Gewicht	1,13
Steekproef UCL	808 = 18 %
Moederpopulatie UCL	6.195 = 14 %
Gewicht	0,75
Steekproef VUB	920 = 21 %
Moederpopulatie VUB	12.413 = 28 %
Gewicht	1,41
Steekproef USL-B	650 = 15 %
Moederpopulatie USL-B	2.935 = 7 %
Gewicht	0,39
Steekproef KU Leuven Campus Brussel	494 = 10 %
Moederpopulatie KU Leuven Campus Brussel	4.482 = 9 %
Gewicht	0,86

Zeven procent van de ondervraagde studenten volgt een cursus met aangepaste lestijden.

Voor universiteiten met meer dan één vestiging is de verdeling per campus als volgt⁵:

⁵ Hoewel de campus van Gosselies (ULB) niet in het Brussels Gewest ligt, wordt deze wel vermeld, omdat de studenten gevraagd werd naar hun hoofdcampus. Toch wonen de studenten van deze campus niet noodzakelijk in de buurt daarvan, maar vaak in Brussel, aangezien de meeste activiteiten van de universiteit zich concentreren in de campussen en in de Brusselse wijken.

HUISVESTING

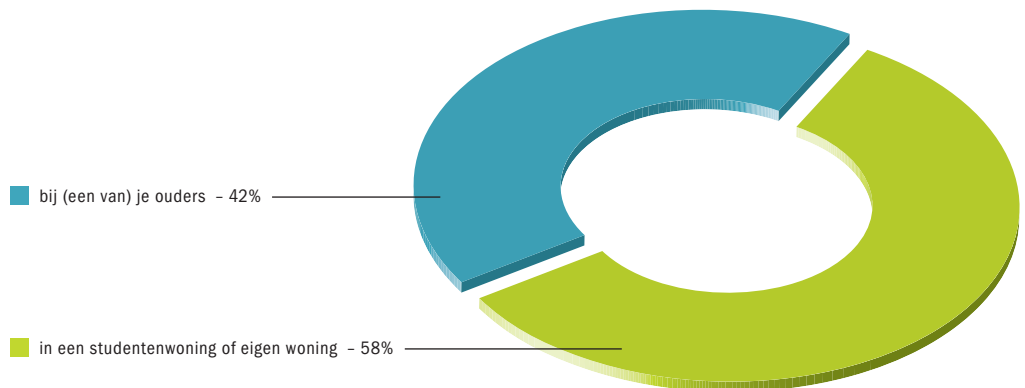
Over het algemeen vormt huisvesting een grote bekommernis in het Brussels Gewest.

Huisvesting is problematisch:

- > voor studenten, die graag een degelijke en betaalbare woning willen,
- > voor universiteiten, die zich ervan bewust zijn dat de financiële armslag die nodig is voor de huisvesting een obstakel kan vormen voor de toegang tot de opleiding,
- > voor de overheid, die wordt geconfronteerd met een woningtekort, met de grotere concurrentie tussen studenten en gezinnen op de woningmarkt en met de vrees dat de middenklasse het gewest zal verlaten, omdat ze geen noodzaak of niet voldoende middelen hebben om zich er duurzaam te vestigen.

Naast deze vaststelling is het ook interessant om meer te weten over het percentage studenten die tijdens de week niet in het ouderlijk huis wonen, over hun redenen voor deze keuze, het type woning waarin ze verblijven, hun tevredenheid en hun verwachtingen aan hun woning.

Waar woon je meestal tijdens de week?

58 procent van de ondervraagde studenten heeft een studentenwoning of een eigen woning (vooral oudere studenten).

Van hen woont 90 procent in het Brussels Gewest, wat neerkomt op **bijna 25.500 studenten** (extrapolatie op basis van het totale aantal universiteitsstudenten) **die een eigen woning hebben, onafhankelijk van hun ouders, in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** (plus 5 procent studenten die wonen in de nabije omgeving: Vlaams-Brabant en Waals-Brabant).

Daarnaast is het belangrijk om op te merken dat van de studenten die bij hun ouders blijven wonen, 33 procent dit hoofdzakelijk doet om financiële redenen. Men kan dus terecht aannemen dat meer studenten ervoor zouden kiezen om het ouderlijk huis te verlaten, indien de woningen voor studenten minder duur waren.

Behalve de financiële vraag hangt het al dan niet bij de ouders wonen ook sterk af van de nabijheid en bereikbaarheid van de universiteit. Van de studenten die bij hun ouders blijven wonen, ligt het merendeel van de ouderlijke woningen in de buurt van de universiteit of op een plaats van waaruit de universiteit goed te bereiken is (met name via de trein). Dit betreft uiteraard de Brusselaars zelf (73 procent verblijven bij hun ouders) en studenten uit de twee Brabantse provincies, maar ook in mindere mate studenten uit de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Studenten uit het buitenland wonen dan weer voor het grootste deel in een studentenwoning of eigen woning.

Woonplaats voor de opleiding / verblijfplaats tijdens de opleiding		
	In je studentenwoning of in je eigen woning	Bij je ouders
Brussel Hoofdstedelijk Gewest	26,60%	73,40%
Vlaams-Brabant	28,30%	71,70%
Provincie Henegouwen	87,30%	12,70%
Waals-Brabant	57,20%	42,80%
Provincie Namen	90,20%	9,80%
Provincie Antwerpen	67,60%	32,40%
Provincie Luik	93,30%	6,70%
Oost-Vlaanderen	54,20%	45,80%
Provincie Luxemburg	98,00%	2,00%
Limburg	91,30%	8,70%
West-Vlaanderen	85,30%	14,70%

Er zijn **grote verschillen tussen universiteiten** vastgesteld: zo woont 70 procent van de studenten van de UCL in een studentenwoning, tegenover slechts 38 procent van de studenten van de Université Saint-Louis.

Universiteit van inschrijving / verblijfplaats tijdens de opleiding		
	In je studentenwoning of in je eigen woning	Bij je ouders
Université Catholique de Louvain (UCL)	70,30%	29,70%
Université Libre de Bruxelles (ULB)	59,60%	40,40%
Université Saint-Louis - Bruxelles (USL-B)	38,30%	61,70%
Vrije Universiteit Brussel (VUB)	61,90%	38,10%
KU Leuven Campus Brussel	49,8%	50,2%

Deze cijfers werden gekoppeld aan de geografische oorsprong van de studenten. De universiteiten vertonen redelijk grote verschillen, omdat Saint-Louis een hoog percentage Brusselaars van origine ontvangt, terwijl de UCL een relatief hoger percentage studenten uit Waals-Brabant en de provincie Namen heeft, net als de KU Leuven Campus Brussel waarvan een grote meerderheid van de studenten afkomstig is uit Vlaams-Brabant (45,5%).

Provincie van de woonplaats voor de opleiding / universiteit van inschrijving											
	Brussel Hoofdstedelijk Gewest	Vlaams- Brabant	Provincie Henegouwen	Waals- Brabant	Provincie Namen	Provincie Antwerpen	Provincie Luik	Oost- Vlaanderen	Provincie Luxemburg	Limburg	West- Vlaande- ren
Université Libre de Bruxelles (ULB)	47,20%	6,50%	19,50%	10,50%	6,20%	0,70%	5,30%	0,10%	3,70%	0,00%	0,20%
Vrije Universiteit Brussel (VUB)	19,10%	36,80%	0,90%	1,60%	0,00%	13,80%	0,10%	11,10%	0,00%	8,80%	7,80%
Université Catholique de Louvain (UCL)	35,80%	5,50%	17,20%	18,90%	11,10%	0,20%	4,10%	0,50%	6,20%	0,20%	0,50%
Université Saint-Louis - Bruxelles (USL-B)	58,50%	9,50%	10,80%	14,10%	2,20%	0,20%	2,20%	0,70%	1,10%	0,20%	0,50%
KU Leuven Campus Brussel	10,10%	45,50%	0%	1,30%	0%	7,90%	0,50%	15,10%	0%	10,80%	8,70%

Een andere vaststelling: **hoe hoger het opleidingsniveau (en de daarmee verbonden leeftijd), hoe hoger het percentage studenten dat het ouderlijk huis verlaten heeft** (in het bachelor woont tussen 59 en 46 procent⁶ van de studenten bij hun ouders, terwijl dat in de master nog maar 30 tot 20 procent is⁷). Dat geldt vooral voor de Brusselaars van origine, van wie een groot deel bij hun ouders blijft wonen tijdens het eerste opleidingsjaar.

Tot slot noteren we dat verhoudingsgewijs meer meisjes het ouderlijk huis verlaten dan jongens (63 procent tegenover 57 procent).

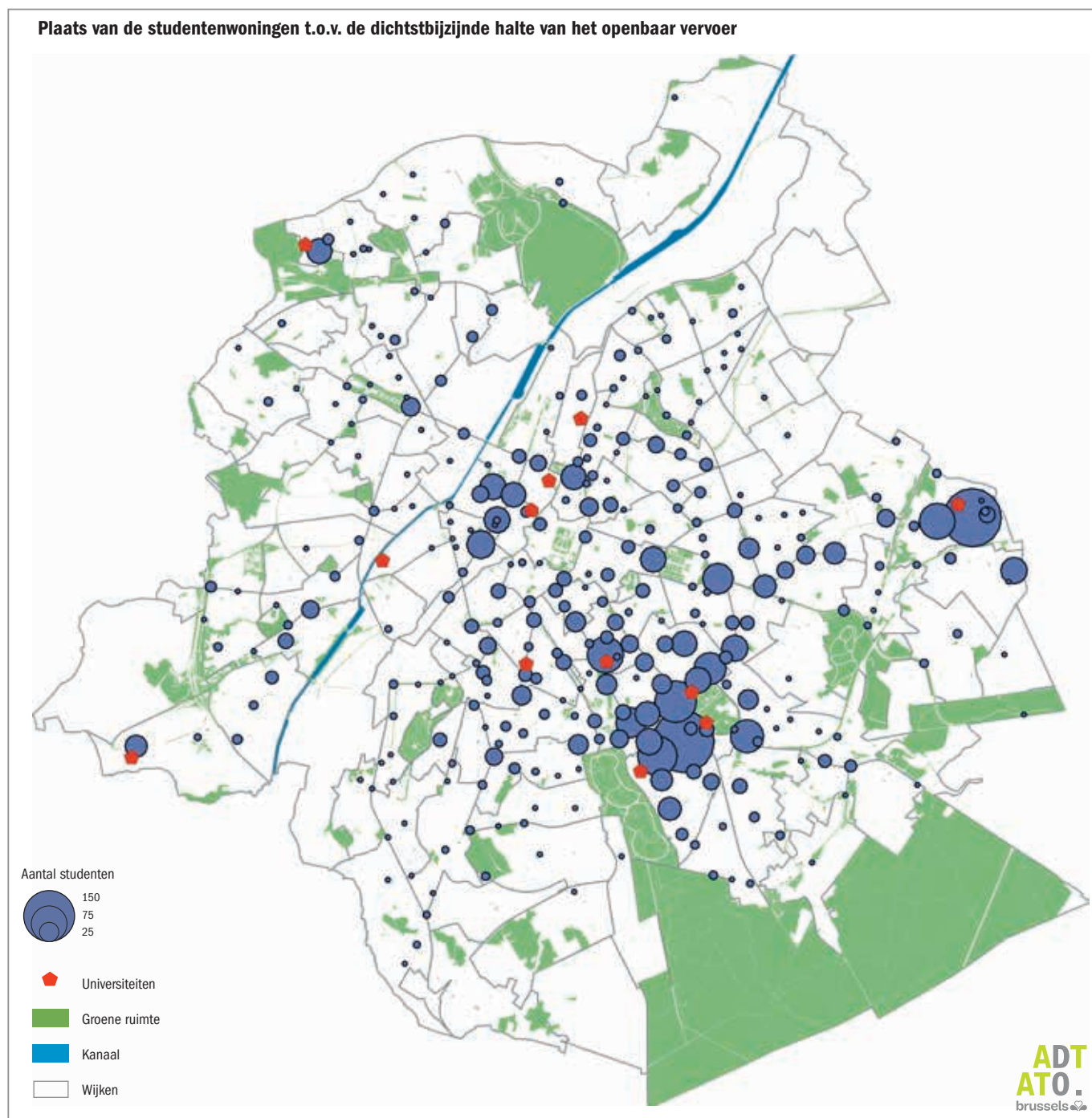
⁶ In het eerste jaar van het bachelor woont 59 procent nog thuis en in het laatste jaar 46 procent.

⁷ Ongeveer 28 procent woont bij zijn ouders in het eerste masterjaar en slechts 19 procent in het aanvullende of vierde masterjaar (geneeskunde).

LOCATIE

Het merendeel van de studentenwoningen en eigen woningen ligt in de buurt van de universiteitscampussen (Solbosch, Oefenplein, Erasmus, UZ Jette en Alma): 32 procent in Elsene, 14 procent in Woluwe, 11 procent in Brussel-Stad, 10 procent in Etterbeek, 5 procent in Schaarbeek, 4 procent in Anderlecht en 4 procent in Oudergem.

Plaats van de studentenwoningen t.o.v. de dichtstbijzijnde halte van het openbaar vervoer

We zien niettemin opmerkelijke verschillen tussen universiteiten: de studenten (met een studentenwoning) van de UCL en in mindere mate van de ULB zijn sterk geconcentreerd rond hun campus, terwijl de studenten van Saint-Louis relatief verspreid over het gewest zijn (hier ziet men het gewicht van de universiteitswoningen en de oorsprong van de studenten). De studenten van de VUB wonen merendeels rond de campus op het Oefenplein, maar zijn ook redelijk goed vertegenwoordigd in de wijken van de Stad Brussel. De studenten van de KU Leuven Campus Brussel bevindt zich grotendeels rond hun onderwijsinstelling in Brussel Stad (53%).

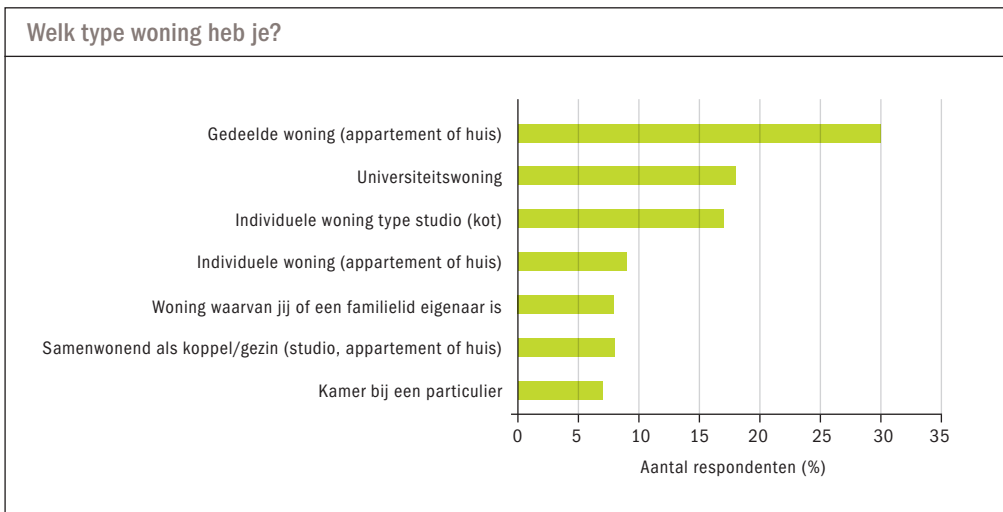
De nabijheid van de studieplaats is niet de enige bepalende factor bij de keuze van een studentenwoning. Dit punt wordt verderop uitgewerkt.

De 10 procent van de studentenwoningen en eigen woningen buiten het Brusselse Gewest zijn voornamelijk geconcentreerd in Vlaams -en Waals Brabant, en in mindere mate in Waals Brabant. Er wonen vooral studenten uit Vlaanderen⁸ en uit Waals-Brabant.

⁸ Een belangrijk aandeel studenten van de KULeuven Campus Brussel heeft een studentenwoning in Vlaams Brabant, en in minder mate in Waals Brabant. Waarbij men kan veronderstellen dat een groot deel van hen in Leuven woont, studentenstad bij uitstek en zeer goed bereikbaar vanuit Brussel.

TYPE WONING

Gedeelde huurwoningen vormen ongeveer 1/3 van de studentenwoningen met meestal 3 tot 5 huurders. Niettemin wordt 19 procent van de huurwoningen als 'groot' of 'heel groot' omschreven.

De markt van de studentenwoningen is dus geen 'gesloten' markt, die alleen op studenten is gericht. Ook de klassieke segmenten van de vastgoedmarkt spelen erin mee, waardoor de analyse van de studentenpraktijken in de stad wordt bemoeilijkt. Bovendien betekent het huren van dit type woningen met twee, drie of vier slaapkamers concurrentie voor andere profielen van woningzoekenden (grote gezinnen) in het Brussels Gewest.

De hoge aanwezigheid van studenten op de klassieke woningmarkt is niet alleen een eigen keuze, maar ook het resultaat van het gebrek aan specifieke woningen. **Universiteitswoningen vertegenwoordigen 18 procent van de woningen, maar zijn zeer ongelijk verdeeld tussen universiteiten. Bovendien zijn er lange wachtlijsten voor, waaruit blijkt dat het moeilijk is om ze te krijgen.** De UCL en de VUB bieden verhoudingsgewijs veel meer universiteitswoningen aan hun studenten dan de andere drie universiteiten, respectievelijk 22, 34 en 3 procent. De studenten van de VUB wonen veel vaker bij een particulier die een kamer verhuurt, terwijl de studenten van de ULB relatief vaker kiezen voor een gedeelde huurwoning. De studenten van de USL-B zijn dan weer vaker eigenaar of individuele huurder (als gevolg van de gemiddelde leeftijd van de studenten van wie een deel les volgt buiten de uren en als gevolg van het hoge percentage Brusselaars van origine).

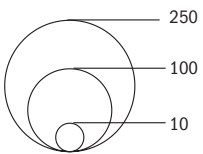
In een 'kot' (individuele woning van het type studio) woont 19 procent van de studenten. Dit type woning is sterk vertegenwoordigd bij de studenten van de KU Leuven Campus Brussel aangezien bijna 40% van deze studenten op 'kot zit'.

Woningtype van studenten van de vier universiteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die niet bij hun ouders wonen

Woningtype

- Huur of gedeelde huur (appartement of huis)
- Woning waarvan jij of een familielid eigenaar is
- Samenwonend als koppel/gezin (studio, appartement of huis)
- Universiteitswoning
- Individuele woning type studio (kot)
- Kamer bij een particulier
- Individuele woning (appartement of huis)
- Kangoeroewoning
- Overig

Aantal studenten

Woningtype / universiteit van inschrijving									
	Huur of gedeelde huur (appartement of huis)	Universiteitswoning	Individuele woning type studio (kot)	Individuele woning (appartement of huis)	Woning waarvan jij of een familielid eigenaar is	Samenwonend als koppel/gezin (studio, appartement of huis)	Kamer bij een particulier	Overig	Kangoeroewoning
Université Libre de Bruxelles (ULB)	40,70%	13,40%	16,90%	8,60%	7,50%	9,10%	3,50%	0,20%	0,20%
Vrije Universiteit Brussel (VUB)	13,80%	34,30%	17,60%	9,40%	7,90%	3,80%	12,60%	0,20%	0,40%
Université Catholique de Louvain (UCL)	28,90%	22,60%	18,80%	6,10%	6,70%	8,50%	8,10%	0,40%	0,00%
Université Saint-Louis - Bruxelles (USL-B)	33,90%	10,10%	15,70%	11,70%	13,30%	7,30%	6,90%	0,80%	0,40%
KU Leuven Campus Brussel	11,80%	3,30%	39,40%	11,40%	7,70%	6,10%	19,90%	40,00%	0,00%

We voegen hieraan toe dat universiteitswoningen vooral naar bachelorstudenten gaan.

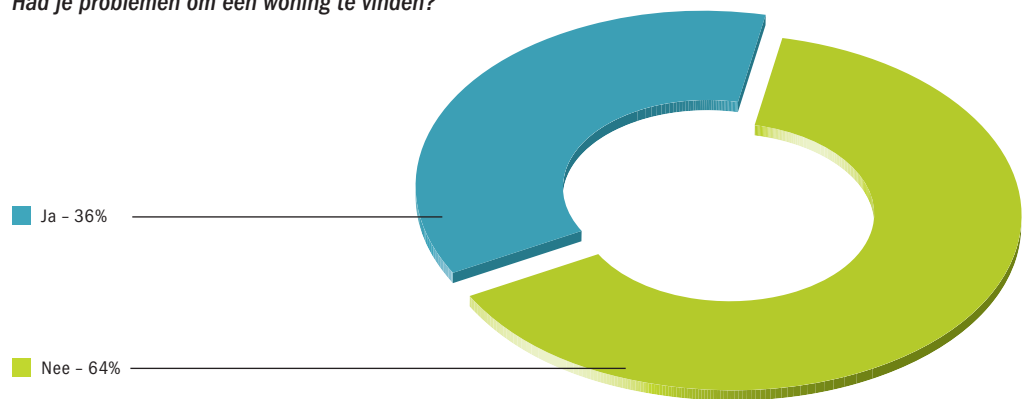
Tot slot wijzen we op de variaties in de woningtypes afhankelijk van de oorsprong van de studenten. Niet-Brusselselaars kiezen verhoudingsgewijs meer voor universiteitswoningen, kamers bij een particulier en koten (dat wil zeggen woningen die meer specifiek op studenten zijn gericht). Brusselselaars daarentegen wonen meer in individuele woningen of samen als koppel of ze zijn eigenaar; ze begeven zich dus meer op de traditionele woningmarkt. Eveneens interessant is dat studenten uit het buitenland zich in een tussenpositie bevinden, aangezien zij weinig in universiteitswoningen verblijven, meer eerder in een kot (studio) of individuele woning.

Van de VUB studenten antwoordt 69 procent en 30 procent voor de KU Leuven Campus Brussel dat zij een woning met een Br[i]k-label hebben. Huurders van Br[i]k-woning zijn naar verhouding meer tevreden dan anderen. Zo verklaart 44 procent van de studenten in een Br[i]k-woning dat zij 'zeer meer tevreden' zijn over hun woning, terwijl van de VUB en KU Leuven Campus Brussel studenten in een ander type woning slechts 30 procent aangeeft 'zeer tevreden' te zijn.

WONING VINDEN

Een redelijk grote groep studenten (64 procent) geeft aan dat zij geen moeilijkheden hebben ondervonden bij het vinden van een woning.

Had je problemen om een woning te vinden?

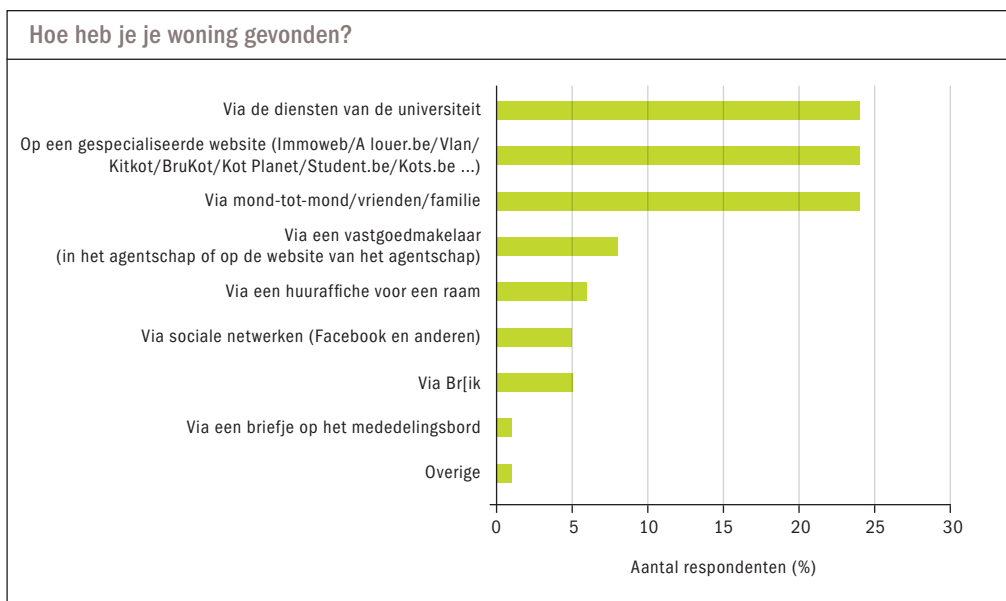

Wanneer er moeilijkheden ondervonden werden, dan hadden die meestal te maken met de te hoge prijs die werd gevraagd voor de woning. Veel respondenten benadrukken dat het moeilijk is om een woning te vinden die voldoet aan hun criteria. Een van die criteria is de **looptijd van het huurcontract** (die niet is aangepast aan bepaalde behoeften, zoals het korte verblijf van niet-Brusselse studenten die stage volgen of buitenlanders). Een vierde van de studenten die problemen ondervonden bij het vinden van een woning, schrijft die moeilijkheden toe aan hun **studentenstatuut** of aan andere persoonlijke kenmerken (geslacht, leeftijd, nationaliteit, 'etnische' groep, handicap...), die overeenkomen met de criteria voor discriminatie.

Buitenlandse studenten ondervinden meer moeilijkheden dan Belgische studenten (44 tegenover 33 procent). Van de studenten met een buitenlandse nationaliteit worden mensen uit Zuid-Europa, Oost-Europa, Afrika ten zuiden van de Sahara en Noord-Afrika veel meer getroffen door deze problematiek: zo ondervindt 82 procent van de Marokkanen problemen tegenover 33 procent van de Belgen en 46 procent van de Fransen (wat de hypothese van discriminatie oproept).

Het valt ook op dat studenten van Brusselse origine meer problemen zeggen te ondervinden dan de niet-Brusselselaars. Een verklaring daarvoor kan zijn dat er meer niet-Brusselselaars zijn in de twee universiteiten (VUB en UCL) die het grootste aantal universiteitswoningen aanbieden, wat het vinden van een woning vergemakkelijkt.

Bij de bespreking van de moeilijkheden om een woning te vinden, moet ook de toegang tot informatie ter sprake komen, ook al is dit niet de enige factor die het vinden van een woning beïnvloedt.

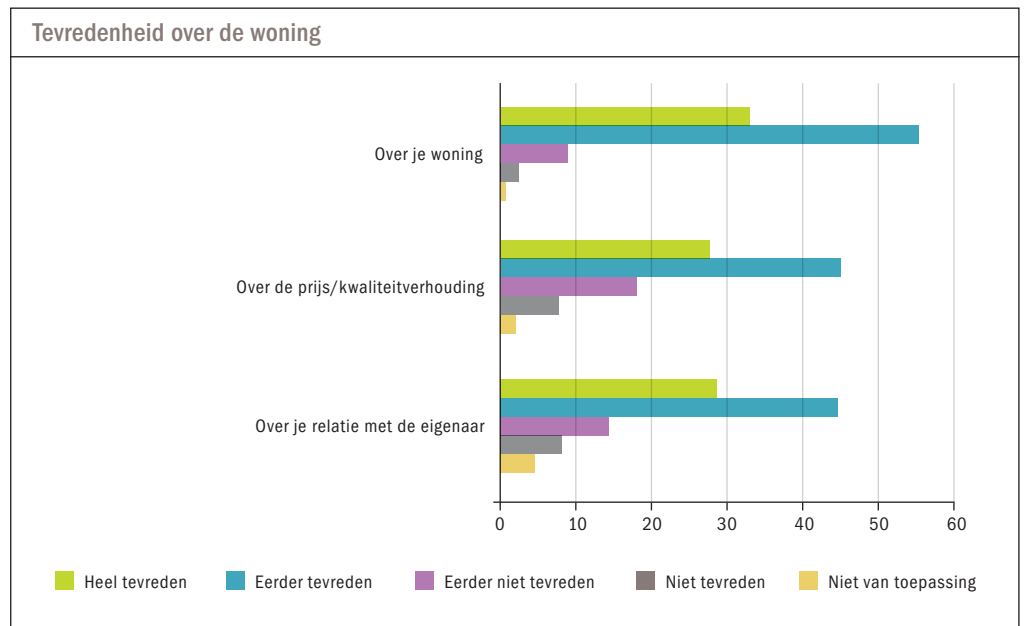

Buitenlanders maken minder gebruik van mond-tot-mondinformatie en universiteitsdiensten dan de Belgen en meer van gespecialiseerde vastgoedwebsites en sociale netwerken.

Mond-tot-mondinformatie en sociale netwerken zijn de belangrijkste informatiebronnen voor woningen die wettelijk gezien minder geregeld zijn, zoals een kamer bij een particulier en een gedeelde woning (eveneens de twee categorieën waarvoor veel studenten geen huurcontract hebben getekend). Bij een informele woonvorm hoort een informele informatiebron, lijkt het wel.

De universiteitsdiensten bieden vooral universiteitswoningen aan (behalve Br[j]ik dat voornamelijk koten en kamers aanbiedt). Voor huurwoningen en gedeelde huurwoningen zijn vastgoedagentschappen (voornamelijk via hun website) de meest gebruikte zoekmethode.

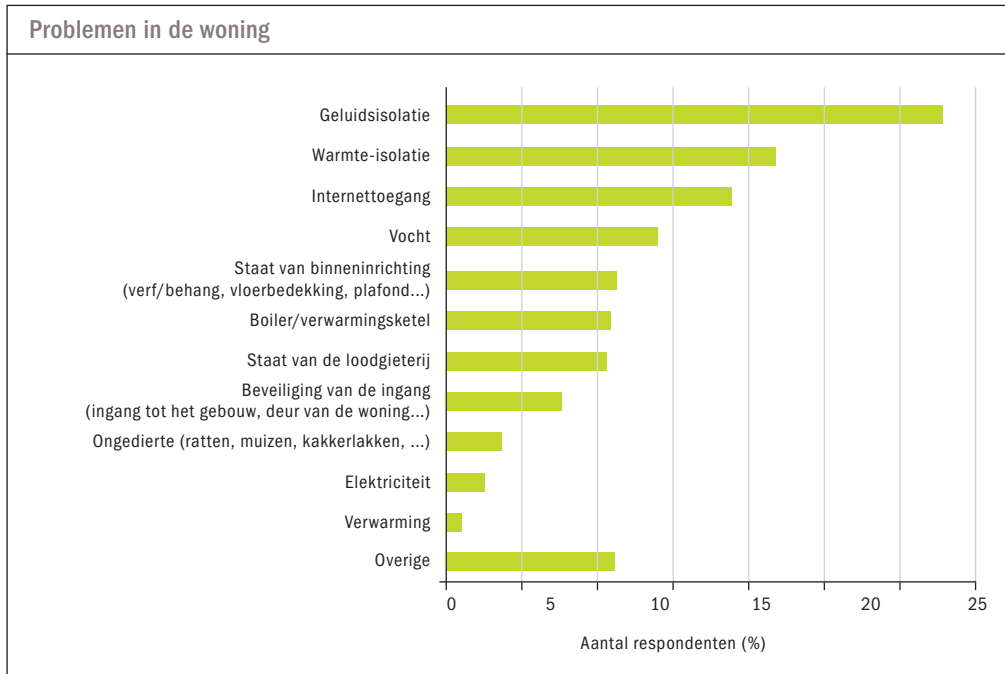
TEVREDENHEID EN STAAT VAN DE WONING

De grote meerderheid van de studenten zegt dat ze over het algemeen tevreden zijn over hun woning (88 procent van de studenten geeft aan 'tevreden' of 'zeer tevreden' te zijn). Ze zijn ook tevreden over de prijs/kwaliteitsverhouding en de relatie met de eigenaar, hoewel deze aspecten iets minder positief worden beoordeeld.

We zien weinig grote verschillen in de algemene tevredenheid over de woning afhankelijk van woningtype, hoewel het interessant is dat kamers bij een particulier en koten iets meer negatieve beoordelingen krijgen.

De meest voorkomende problemen zijn in de eerste plaats problemen met de geluidsisolatie, daarna met de warmte-isolatie en tot slot met de internetverbinding.

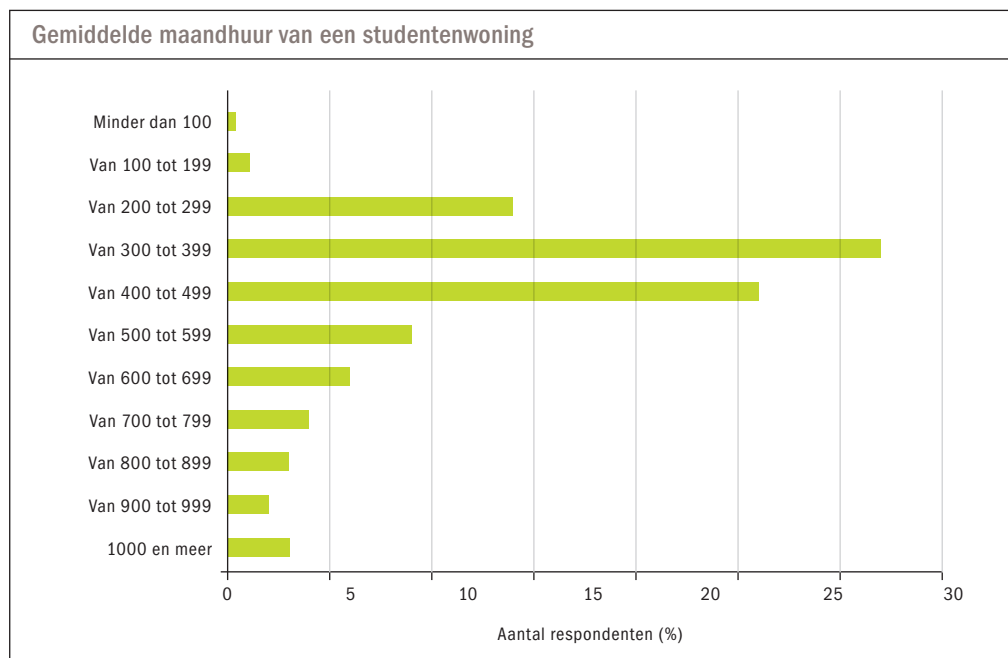

Problemen met de geluidsisolatie worden vooral veel genoemd door studenten in een universiteitswoning. Problemen met de internetverbinding en de kwaliteit van het interieur (staat van de plafonds, muren en grond) komen vooral voor in kamers van een particulier, koten en universiteitswoningen (dus de specifieke studentenwoningen). Problemen met vocht, sanitair en warmte-isolatie zien we vaker in de klassieke woningen (individuele en gedeelde woningen, eigendommen).

De afwezigheid van dubbele beglazing – een graadmeter voor de ouderdom van de woningen – komt naar verhouding meer voor in studentenwoningen (koten, kamers bij een particulier, universiteitswoningen). Daaruit blijkt dat dit type woningen vernieuwd moet worden.

De **relatie met de eigenaar** is het vaakst moeilijk in het geval van koten en gedeelde huurwoningen. Bij een particulier of in een klassieke woningen verloopt die relatie vlotter.

Tot slot, wat de prijs/kwaliteitverhouding van de woningen betreft, worden de kamers bij een particulier en koten het vaakst te duur bevonden ten opzichte van de kwaliteit die ze bieden. Universiteitswoningen en gedeelde woningen worden op dat aspect beter beoordeeld.

De gemiddelde huur (onkosten inbegrepen) is 451 euro per student. De universiteitswoningen bieden de meest interessante huurprijzen (waarvan vooral studenten van de UCL en de VUB profiteren), daarna volgen de gedeelde huurwoningen en de particuliere kamers (de meer specifieke studentenwoningen). De meer traditionele woningen (individuele huur of samenwonend, eigendom) worden meestal bewoond door masterstudenten (die een groter budget hebben en die vaker een studentenjob of een baan naast hun studie hebben) en zijn over het algemeen duurder. Koten (studio's) bevinden zich in een middenpositie. Dit kan een verklaring zijn voor het redelijk grote aantal studenten die weinig tevreden zijn over de prijs/kwaiteitsverhouding van dit type woningen.

Woningtype / gemiddelde maandhuur in euro											
	Minder dan 100	Van 100 tot 199	Van 200 tot 299	Van 300 tot 399	Van 400 tot 499	Van 500 tot 599	Van 600 tot 699	Van 700 tot 799	Van 800 tot 899	Van 900 tot 999	1000 en meer
Individuele huurwoning type studio (kot)	0,40%	0,20%	6,10%	32,10%	35,20%	16,40%	6,90%	2,30%	0,20%	0,20%	0,00%
Alternatieve woonvorm: kangeroewoning...	0,00%	0,00%	60,00%	40,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Individuele huurwoning (appartement of huis)	1,30%	0,90%	1,30%	5,70%	14,80%	17,40%	23,50%	12,60%	8,70%	7,80%	6,10%
kamer bij een particulier	0,90%	0,50%	13,90%	57,40%	22,20%	3,20%	1,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Huurwoning als koppel/gezin (appartement of huis)	1,00%	0,50%	1,00%	9,50%	12,40%	10,90%	18,40%	15,90%	14,40%	7,50%	8,50%
Universiteitsresidentie	0,00%	4,30%	49,90%	33,00%	10,10%	1,40%	1,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,20%
Gezamenlijke huurwoning (appartement of huis)	0,20%	0,10%	5,40%	36,60%	36,60%	7,30%	2,50%	2,10%	2,30%	2,10%	4,80%
Total	0,40%	1,10%	14,40%	31,70%	25,80%	8,90%	6,30%	3,60%	2,80%	2,10%	2,90%

Het valt ook op dat studenten van buitenlandse origine naar verhouding naar verhouding een hogere huur betalen (vooral doordat ze minder toegang hebben tot universiteitswoningen of kamers bij een particulier).

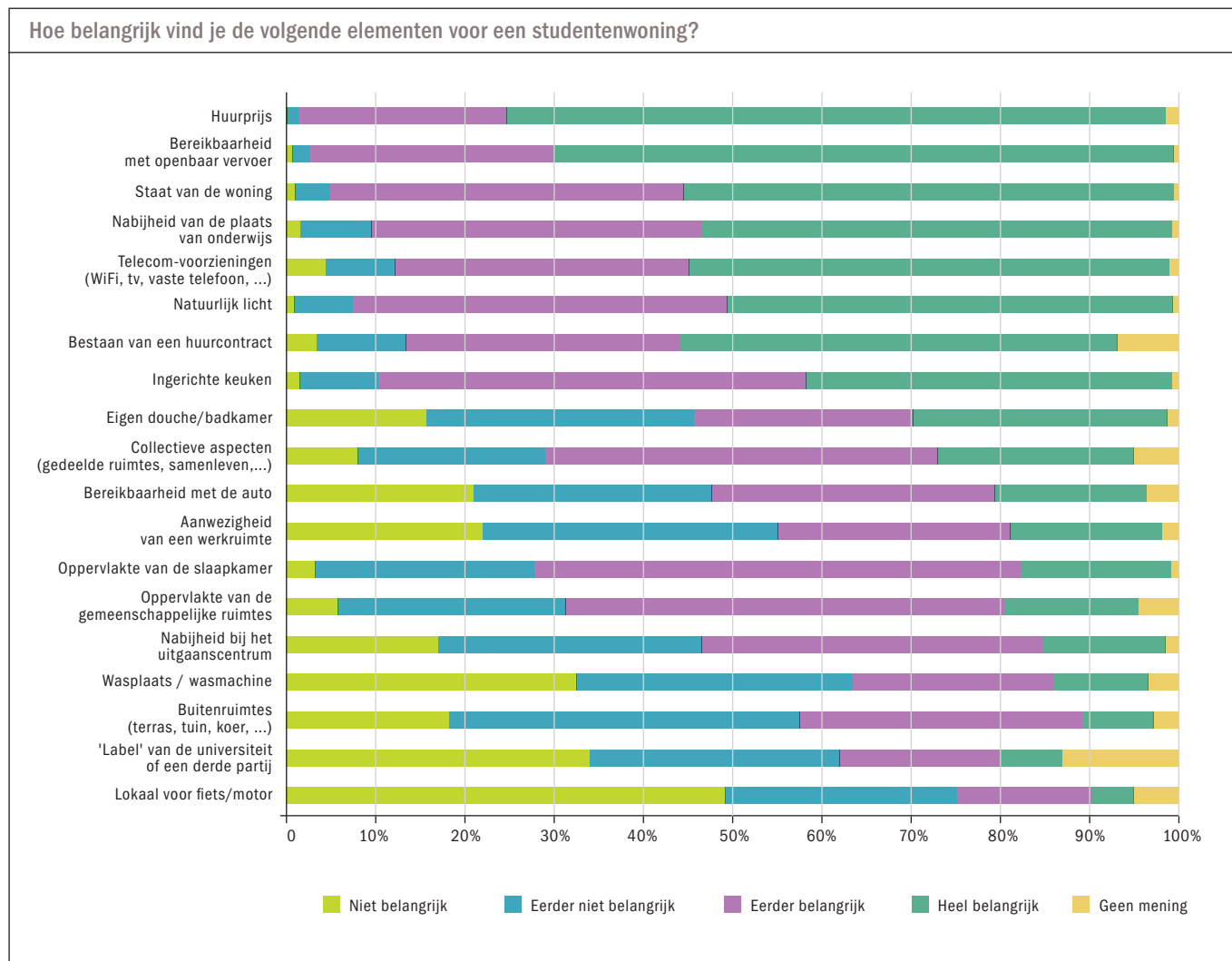
VERWACHTINGEN AAN DE HUISVESTING

De belangrijkste criteria voor de studenten zijn in de eerste plaats de huur en de nabijheid van openbaar vervoer. Bij dit tweede punt moeten we opmerken dat het overgrote merendeel van de studenten zich verplaatst met het openbaar vervoer (MIVB, TEC, De Lijn, trein). Meer dan 90 procent neemt minstens één keer per week het openbaar vervoer en meer dan 60 procent vijf dagen per week. De bereikbaarheid van de woning en van de universiteit met het openbaar vervoer is dus een belangrijk punt wanneer men het over de leefomgeving van studenten heeft.

Daarna noemen de studenten de algemene staat van de woning en de nabijheid van de opleidingsplaats. Ze willen graag dat hun woning in de buurt van de campus is en te voet bereikbaar (de favoriete vorm van transport van studenten naast het openbaar vervoer).

We wijzen ook op **het grote belang dat gehecht wordt aan de telecommunicatie** (internetverbinding).

Daarna komen het huurcontract, de verlichting en een ingerichte keuken als criteria aan bod voor de keuze van een studentenwoning.

HUISVESTING: EERSTE BESLUITEN

Op basis van de enquête kunnen we een reeks elementen naar voren brengen waarover studenten zich zorgen maken en waarop de overheid een antwoord zou kunnen bieden:

- > het onvoldoende aantal woningen;
- > de te hoge prijs van de woningen ten opzichte van de beperkte middelen waarover sommige studenten beschikken;
- > de soms onvoldoende kwaliteit van de woning;
- > het gebrek aan een specifiek en aangepast wettelijk statuut (vraag naar een studentenhuurcontract);
- > de concurrentie voor de woningen tussen studenten, maar ook met Brusselse gezinnen.

Bij de **bouw van nieuwe studentenwoningen** moet rekening worden gehouden met de volgende parameters:

- > plaats bij voorkeur in de buurt van de campus en het openbaar vervoer. Om dit te bekomen, zouden de gewestelijke plandocumenten dit streven moeten doorvertalen in termen van de meeste geschikte locaties.
- > specifieke aandacht voor de kwaliteit van de internet- en telecomverbindingen en de verlichting van de woningen (met all-informules met een flexibele looptijd die makkelijk op te zeggen zijn);
- > bouw van universiteitswoningen (aangezien de huur het belangrijkste criterium is), maar ook woningen die gezamenlijk gehuurd kunnen worden (het type woning dat het meest voorkomt).

Voor de bestaande woningen moeten **de verhuurders worden aangemoedigd (met subsidies of andere instrumenten) om hun woning te renoveren**, met name op de volgende punten:

- > voor studentenwoningen is de geluidsisolatie een prioriteit;
- > voor universiteitswoningen, koten en kamers moet aandacht gaan naar de internetverbinding en de kwaliteit van het interieur;
- > voor andere type woningen is vaak een grondige vernieuwing vereist (sanitair, warmte-isolatie...).

Een betere controle van de studentenwoningen is mogelijk door **de invoering van een aangepaste regelgeving**. De regionalisering van de huurwetgeving (ingegaan op 1 juli 2014) en een nieuwe evolutie van de Brusselse huisvestingscode maken het mogelijk om de studentenhuisvesting beter te integreren in het gewestelijke beleid, door er specifieke kenmerken van dit type woningen in op te nemen.

Daarnaast zijn er recent gesprekken gevoerd tussen de universiteiten en het Brussels Gewest over de oprichting van een vergelijkbare structuur als Br[i]k aan de Franstalige kant (Plateforme Logement étudiant - PLE), zodat het aanbod van studentenwoningen van hogere kwaliteit is, voor een redelijke prijs en beter aangepast aan hun leefwijze en hun middelen. Een van de doelen van het platform is om de verschillende databases van studentenwoningen op de privémarkt aan elkaar te koppelen. Nu worden die nog afzonderlijk beheerd binnen elke instelling van het Franstalig hoger onderwijs.

Deze nieuwe instrumenten en wettelijke voorzieningen hebben het volgende doel:

- > **gevarieerde woningen** aan de studenten aanbieden: niet alleen koten, kamers en universiteitswoningen, maar ook woningen die gezamenlijk gehuurd kunnen worden (om de verhuring van dit type woningen beter te regelen, want dit gebeurt blijkbaar vaak zonder wettelijke basis of met onaangepaste huurcontracten);
- > **regeling van de huurprijs** voor het verkrijgen van een label;
- > **huurcontracten voorstellen met een korte en variabele looptijd** (huurcontracten die zijn aangepast aan de verschillende cycli in een academische carrière en die rekening houden met specifieke perioden, zoals stages of Erasmusuitwisselingen: 3 maanden, 6 maanden, 10 maanden), die zijn aangepast aan **gezaamenlijk huren** (met bijvoorbeeld de mogelijkheid om de naam van een van de huurders te veranderen);
- > **voorzien van aangepaste facturatie tarieven voor water en elektriciteit in woningen** die bestemd zijn voor gedeelde huur (zodat het facturatie tarief gekoppeld is aan het aantal residenten in de woning, en niet aan het aantal van domiciliëringen);
- > **informatie en communicatie verbeteren om het zoeken naar een woning te vereenvoudigen.**

Het is zeker opportuun om een juridisch onderzoek te voeren naar een reeks vraagstukken rond studentenwoningen, zodat toekomstige regelgeving nauwkeurig kan worden bepaald en bestaande regels kunnen worden aangepast.

Naast dit streven werken de overheid en de academische wereld momenteel aan de oprichting van een sociaal verhuurkantoor voor studenten. Deze voorziening, die vergelijkbaar is met de gewestelijke SVK's, zou bevorderlijk zijn voor de samenwerking met eigenaars die leegstaande kamers hebben en controle uitoefenen op de hoogte van de huur en de kwaliteit van de aangeboden woning.

Dit betreft onder andere het toegankelijk maken van de informatienetwerken voor studentenwoningen aan internationale studenten (buiten Erasmus), omdat zij geen gebruik kunnen maken van de begeleiding die universiteiten aanbieden.

Tot slot verdient het aanbeveling **om instrumenten te ontwikkelen waarmee een betere kennis kan worden verkregen van de studentenpopulatie** op gewestelijke en gemeentelijke schaal. Er moet in dat kader een samenwerking tussen het Brussels Gewest en de gemeenten worden opgezet om de studentenpopulatie die niet in Brussel is gedomicilieerd beter te integreren in de demografische statistieken.

Ook een **kadaster van het aanbod van studentenwoningen** kan een nuttig instrument zijn om de ontwikkeling en de verspreiding van de studentenwoningen in het Brussels Gewest beter te begeleiden. ■

GEBRUIK VAN DE BUURT EN DE STAD

Wanneer we meer weten over de betrokkenheid van studenten in hun buurt en bij de diverse activiteiten die de stad biedt, dan kunnen we hun gehechtheid aan de stad en hun bijdrage aan het sociaaleconomische en culturele leven beter beoordelen. Ook biedt dit de mogelijkheid om te identificeren welke elementen zouden kunnen leiden tot hun vertrek uit het gewest na hun studie (of tijdens de eerste jaren dat ze werken).

TEVREDENHEID OVER DE BUURT

Negentig procent van de studenten zegt tevreden te zijn over de wijk waarin ze wonen. De meest genoemde elementen van tevredenheid zijn in de eerste plaats de kalmte, de nabijheid van winkels en diensten die nodig zijn in het dagelijkse leven, de bereikbaarheid met het openbaar vervoer en tot slot de stedelijke drukte en de veiligheid. Ook de gezelligheid en de culturele activiteiten zijn redenen om in het Brussels Gewest te blijven wonen.

Wanneer we kijken naar de buurt van de campussen, dan lopen de meningen veel meer uiteen, hoewel ze over het algemeen positief blijven (van 61 tot 76 procent tevredenheid⁹): de meningen variëren sterk afhankelijk van de campus. Over het aanbod van winkels en diensten die te maken hebben met hun studie, zijn de studenten van de campussen Solbosch, Oefencampus, Saint-Louis en de KU Leuven (Campus Brussel) voor het overgrote merendeel positief (met een kritische noot over de prijzen die copyshops en papierhandels hanteren). Daartegenover zijn de studenten van de meer afgelegen campussen (Alma en vooral Erasmus en Jette) grotendeels ontevreden, vooral over het aanbod van winkels.

⁹ 61% zegt tevreden te zijn over het aanbod aan winkels in de buurt van hun campus en 76% van de studenten is tevreden over het aanbod aan diensten die te maken hebben met hun studie, in de buurt van hun campus.

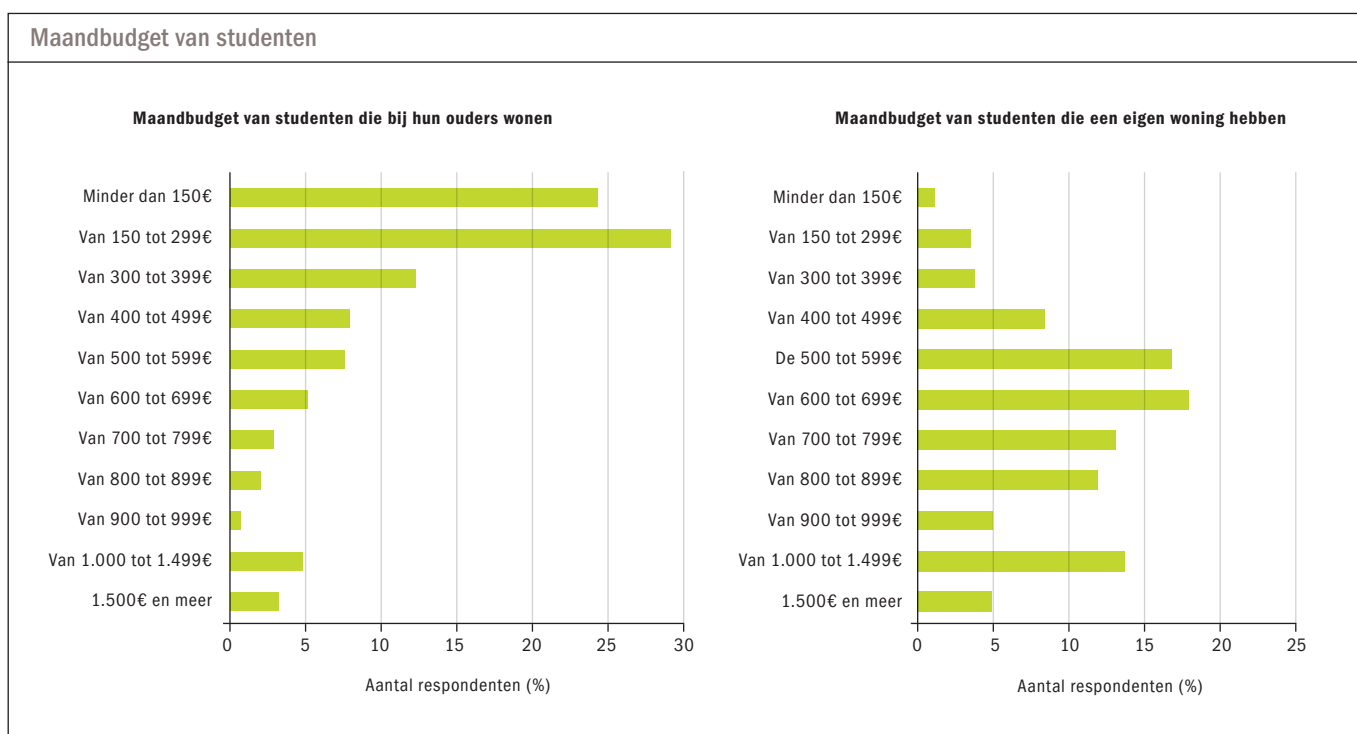
CONSUMPTIE

De studenten **investeren in de stad en nemen deel aan het sociaaleconomische en culturele leven in het gewest** via diverse praktijken.

Ten eerste zijn ze consumenten, weliswaar met een relatief beperkt budget, maar daarom nog niet te verwaarlozen.

Het gemiddelde budget voor een student die niet bij zijn ouders woont is 746 euro per maand (392 euro voor een student die thuis woont). De meeste studenten die geen huur hoeven te betalen, hebben een budget tussen 150 en 300 euro. Het budget voor wie wel huur betaalt, schommelt grotendeels tussen 500 en 900 euro (het verschil is hier groter vanwege de aanzienlijk grote verschillen tussen de huurprijzen die worden gevraagd voor verschillende types woningen).

Studenten brengen leven in de winkels in de buurt, omdat de meesten 'altijd', 'vaak' of 'soms' hun boodschappen doen in de superettes en kruidenierszaken in de buurt (met uitzondering van de supermarkten, waar meestal de voeding wordt gekocht). Markten worden weinig bezocht. Enkele grote markten vinden immers plaats in het weekend en er liggen weinig markten in de buurt van de campussen (behalve de markt in de Hégerlaan), waarbij nog komt dat de gevraagde prijzen soms iets hoger liggen.

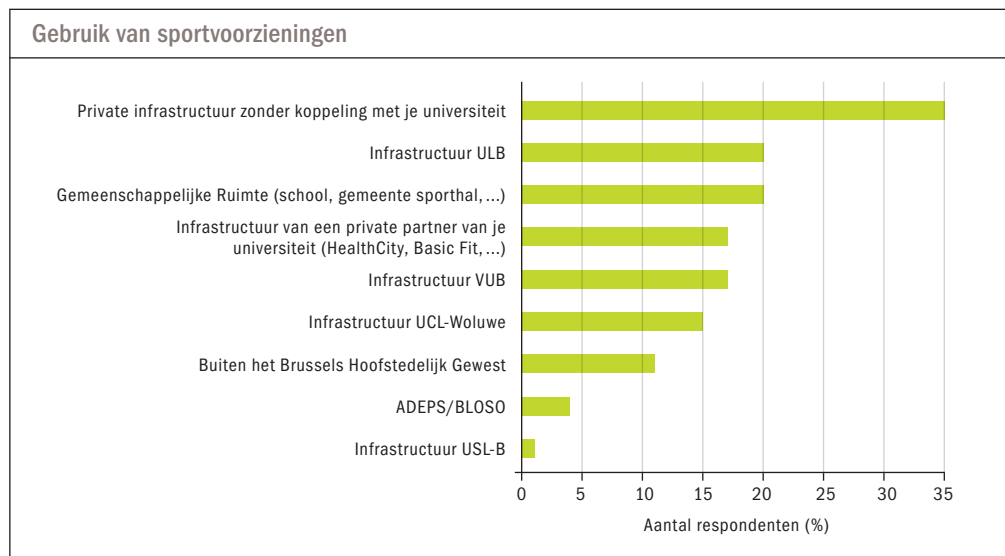

SPORTACTIVITEITEN

Sport is een activiteit die studenten vaak beoefenen. **Meer dan de helft van de studenten (51 procent) gaat regelmatig naar een sportvoorziening (meestal in Brussel). De meest gebruikte voorzieningen zijn fitnesscentra, zwembaden, sportzalen (basket, volley, badminton...) en buitensportterreinen (voetbal, rugby, hockey, tennis).**

Bijna 55 procent van de studenten die een sport beoefenen, gebruiken de voorzieningen van de universiteit. Dat geldt vooral voor de studenten van de UCL en de VUB. Die laatste groep maakt ook gebruik van de privévoorzieningen die verbonden zijn aan de universiteit. Studenten van de ULB, de KU Leuven (Campus Brussel) en vooral van de USL-B maken meer gebruik van particuliere of gemeentelijke voorzieningen, aangezien de USL-B geen sportvoorzieningen heeft op de campus en de ULB geen zwembad. Studenten van buiten Brussel gaan relatief vaker buiten het gewest voor hun sportbeoefening (het zou kunnen dat zij dat doen in hun thuisclub), tenzij zij op hun campus een aangepaste infrastructuur vinden. 53 procent van de studenten van de KU Leuven (Campus Brussel), die een sport beoefenen, maken gebruik van sportinfrastructuur buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Er zijn enkele kritische opmerkingen over bepaalde sportvoorzieningen: sommige cursussen en zwembaden zijn vol; er is weinig sportinfrastructuur bij Erasmus; de private sportzalen zijn te duur; een deel van de infrastructuur van de VUB is verouderd; de openingstijden zijn niet aangepast. **Toch zijn de studenten die er gebruik van maken over het algemeen positief (ruim 80 procent van hen).** De tevredenheid ligt lager bij de bokszalen en de buitenterreinen, evenals bij de private en gemeentelijke infrastructuur (hoewel de tevredenheid tussen 68 en 79 procent blijft).

SOCIAAL EN POLITIEK LEVEN, RECREATIE

Studenten dragen bij aan de levendigheid en het culturele leven in het gewest door hun **deelname aan een grote variëteit van culturele evenementen en feestelijkheden**. Een deel van hen is ook betrokken bij het lokale leven in hun buurt.

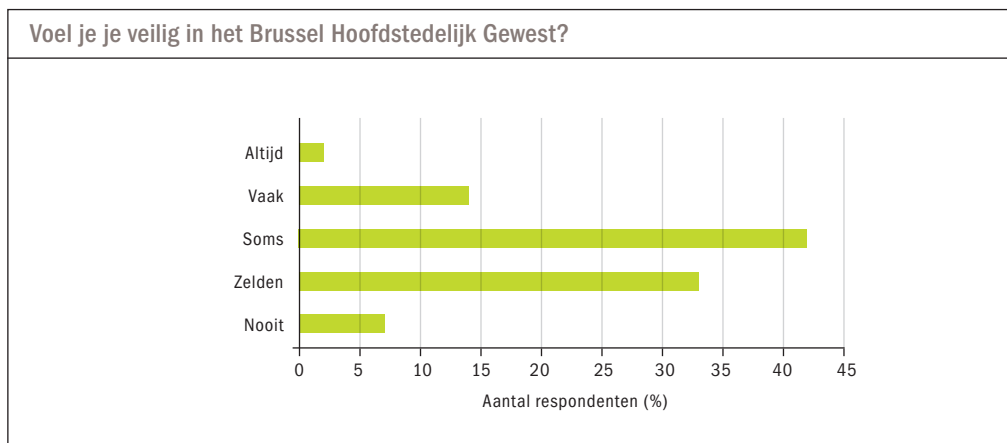
Veel studenten zijn actief lid van een organisatie: een derde is lid van een sportclub, 27 procent maakt deel uit van een universitaire kring, bijna 20 procent is betrokken bij een jeugdbeweging, 8 procent zet zich in voor een humanitaire organisatie en 7 procent in een culturele organisatie (theater, film...). Politieke of burgerlijke betrokkenheid via een vakbond of partij zien we maar bij een klein gedeelte van de studenten (2 tot 4 procent).

Een groot deel van de studenten neemt dus actief deel aan het maatschappelijke, sociale, recreatieve en culturele leven. **De organisaties waar de studenten bij betrokken zijn, liggen echter vaak buiten het Brussels Gewest.** Niet-Brusselaars blijven terugkeren naar de gemeente waar ze vandaan komen en de organisatie waarin ze actief waren voordat ze gingen studeren in Brussel, met name tijdens het weekend (bijna de helft van de studenten verblijft niet in zijn woning in Brussel tijdens het weekend). Activiteiten en vrijetijdsbestedingen worden vaak meer beoefend buiten het Brussels Gewest, met uitzondering van sportclubs en studentenkringen, omdat die zeer nauw verbonden zijn met de universiteit.

GEVOEL VAN ONVEILIGHEID

Het gevoel van onveiligheid is een belangrijk element om de mening over het stedelijk milieu waarin de studenten verblijven te beoordelen.

Het grootste deel (42 procent) van de studenten voelt zich soms onveilig, maar voor de rest van de studenten is het gevoel heel uiteenlopend: 40 procent voelt zich 'zelden' of 'nooit' onveilig, voor hetzelfde percentage is dat 'vaak' of 'altijd'.

De plaatsten die als onveilig worden aangevoeld, zijn het centrum en het openbaar vervoer, 's avonds en 's nachts.

Onveiligheid wordt het vaakst gevoeld door vrouwelijke studenten (een van de paar elementen in de enquête die variëren afhankelijk van het geslacht), hoewel het verschil niet zo uitgesproken is (er zijn meer vrouwelijke studenten die zich 'soms' onveilig voelen). **De verschillen zijn afhankelijk van de universiteit van de studenten:** de studenten van de KU Leuven Campus Brussel en, meer nog de studenten van de VUB hebben minder te maken met een onveiligheidsgevoel: zo voelt 50% van de VUB studenten zich 'zelden onveilig' tegenover 35% van de studenten van de KU Leuven Campus Brussel, terwijl maar 26% van de studenten van de USL-B en de UCL zich 'zelden onveilig' voelen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

LEVEN IN DE BUURT EN DE STAD: EERSTE BESLUITEN

Studenten zijn over het algemeen tevreden over het stedelijk kader waarin ze leven.

Zij nemen regelmatig deel aan culturele activiteiten en aan het sociale, politieke en recreatieve leven in de stad. Sport is een van de activiteiten die het meest wordt beoefend. De sportvoorzieningen in het Brussels Gewest (universitair, publiek of privé) worden sterk gewaardeerd, **hoewel er verbeteringen mogelijk zijn, met name aan de sportterreinen in de open lucht (voetbalvelden...), de bokszaal en de gemeentelijke infrastructuur.**

De inventaris van sportvoorzieningen die werd gerealiseerd op vraag van de Brusselse regering zou in de toekomst een interessante informatiebasis kunnen zijn om ter beschikking te stellen aan de universiteiten voor hun studenten¹⁰.

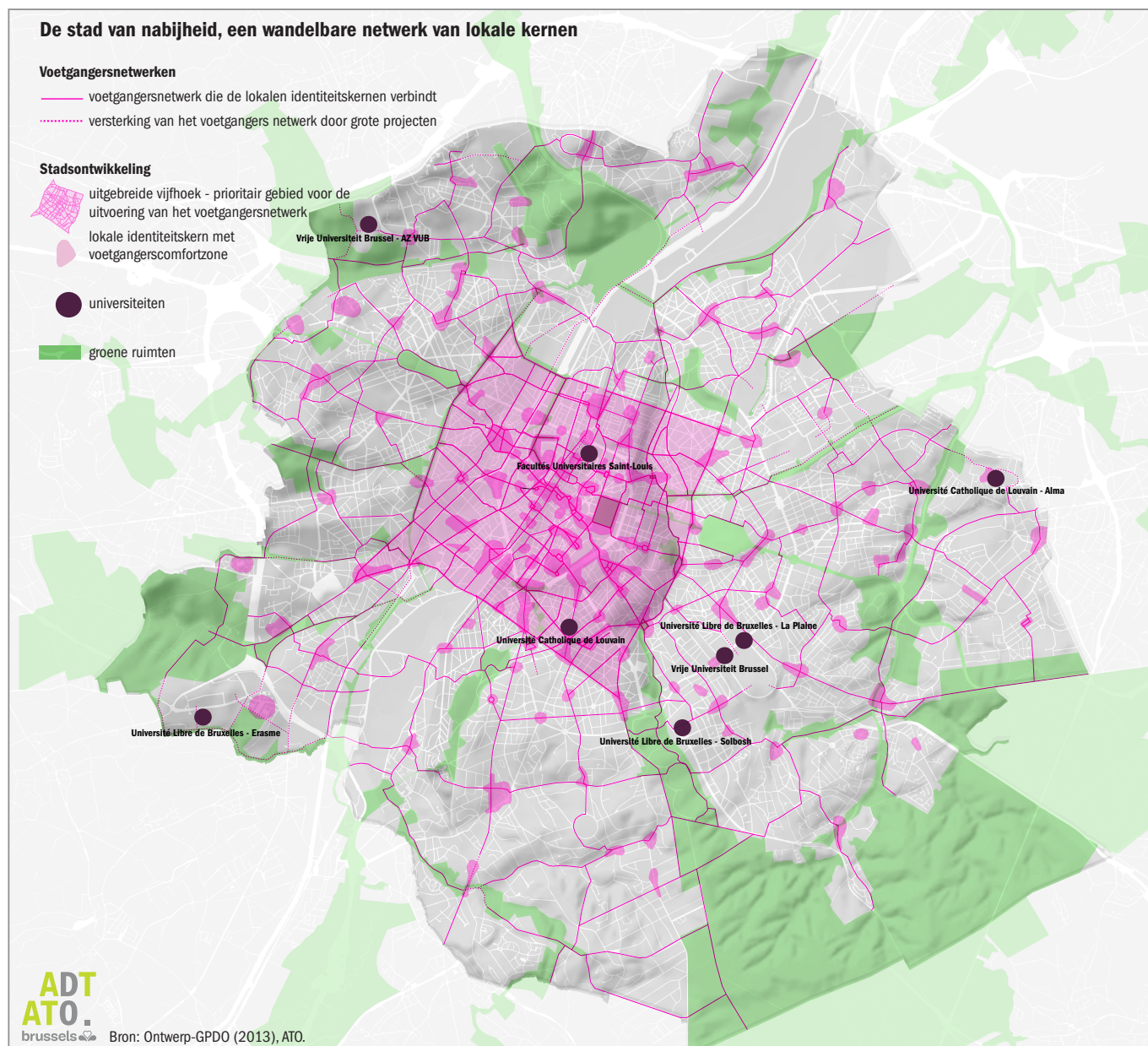
Het gevoel van onveiligheid varieert binnen de studentenpopulatie. **Er zouden meer maatregelen genomen kunnen worden op het vlak van de aantrekkelijkheid en het imago van de stad** voor de studenten die het meest te maken hebben met een gevoel van onveiligheid, vooral bij niet-Brusselse studenten, die een negatiever beeld blijken te hebben.

Om echter beter tegemoet te komen aan hun verwachtingen, moet er een beleid worden gevoerd **om het aanbod van winkels en diensten rond de campussen in de rand van het Brussels gewest te ontwikkelen** en de brug te slaan met de winkelcentra in de buurt.

De 'lokale identiteitskernen' die worden gedefinieerd in het ontwerp-GPDO dat in december 2013 werd goedgekeurd, bieden in dat opzicht een interessant perspectief voor de ontwikkeling van lokale centra in de buurt van de universiteitscampussen. Een van de belangrijkste strategieën van het stadsproject van het Brussels Gewest is immers gebaseerd op de ontwikkeling en versterking van de 'nabije stad'. Die is opgebouwd rond 'lokale identiteitskernen' en een dicht netwerk van openbaar vervoer, die een mix van functies en een aangename leefomgeving bieden op het niveau van de wijk. Die lokale centra moeten de bevolking de mogelijkheid bieden om binnen een perimeter die te voet of met de fiets bereikbaar is toegang te hebben tot lokale voorzieningen en diensten, een aangename openbare ruimte en voldoende kwaliteitsvolle groenvoorzieningen.

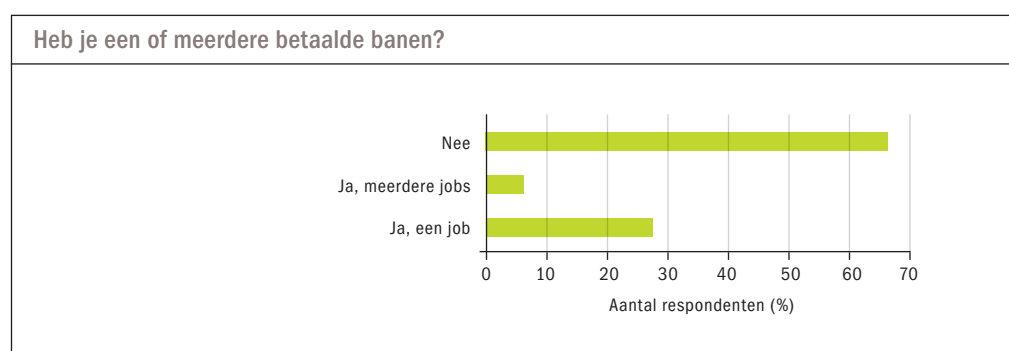
¹⁰ De inventaris moet worden aangevuld door het ATO, vooral op kwalitatief niveau, met de gegevens uit bestaande studies (waaronder het 'Sportkadaster van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest').

Wanneer we dit principe toepassen op de studentenbuurten, dan is het duidelijk dat **bepaalde bestaande lokale centra ontwikkeld kunnen worden, zodat ze beter beantwoorden aan de dagelijkse behoeften van de studenten**, met name op het vlak van winkels en diensten. Het GPDO voorziet eveneens de ontwikkeling van nieuwe 'lokale identiteitskernen', met name in de buurt van afgelegen universiteitscampussen, waar nieuwe ontwikkelingen (vooral woningen) zullen komen, in het bijzonder Erasmus en Jette. Deze keuze is te meer gerechtvaardigd, omdat studenten meestal niet over gemotoriseerd vervoer beschikken en vooral consumeren in de winkels in de buurt. ■

WERK

Een derde van de studenten werkt tijdens zijn studie en 65 procent van die jobs bevindt zich op het Brussels grondgebied, goed voor 9.500 banen (wanneer we een extrapolatie maken op basis van de totale bevolking van universiteitsstudenten).

De meeste studenten (63 procent) die werken tijdens hun studie doen dat het hele jaar door; de overige 37 procent werkt af en toe of tijdens de vakantie. Het grootste deel van de studenten die het hele jaar door of af en toe werken, werken **minder dan 15 uur per week**. Logischerwijze werken studenten met een vakantiejob voltijds. Het kleine percentage studenten die het hele jaar voltijds werken, zijn studenten die een aangepast lesrooster hebben.

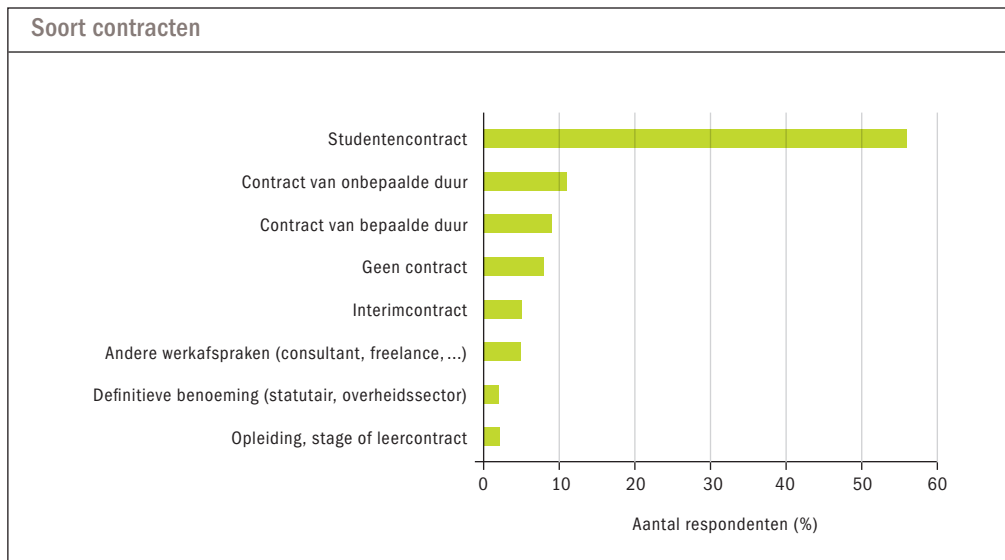
Hoe verder de studenten zijn in hun opleiding, hoe meer ze werken: in het bachelor zijn het er 20 tot 30 procent, in het master 30 tot 55 procent. Van de studenten met een aangepast lesrooster werkt 55 procent tijdens zijn studie.

Werk / opleidingsniveau	Aantal respondenten (%)	
	Ja, een of meerdere jobs	Nee
Bachelor	27,80%	72,20%
Master	39,30%	60,70%
Schakelprogramma of Voorbereidingsprogramma	49,50%	50,50%

Studenten uit de rest van België, vooral uit de provincies die het dichtste bij Brussel liggen, werken liever buiten het Brussels Gewest.

De functies die het meest worden vervuld, zijn die van verkoper, kassier, magazijnier, ober of keukenhulp. Supermarkten, horeca en winkels in het algemeen bieden de meeste studentenjobs aan. Ook meer informele jobs zoals babysitten of bijles geven worden vaak vermeld, evenals functies als receptioniste/hostess, kinderaanimator, sportleraar of sportmonitor. Ook de functies bij de universiteiten, vooral voor administratief werk of in het onthaal, vormen een belangrijk deel van de studentenjobs (14 procent).

Voor het afsluiten van een contract tussen de werkgever en de student wordt het meest (56 procent van de jobs) gebruikgemaakt van een 'studentencontract'. Daarbij moet echter worden vermeld dat 8 procent van de studenten zegt zonder contract te werken.

Hoe meer de studenten werken (+ 15 uur of voltijds) en hoe langer de periode (het hele jaar), hoe meer ze beschikken over een stabiel arbeidscontract: van bepaalde duur, van onbepaalde duur, vaste benoeming... Dat geldt vooral voor het allergrootste merendeel van de studenten met een aangepast lesrooster.

Een groot deel (38 procent) van de studenten die werken hebben hun baan of hun studentenjob gevonden via een kennis of via hun netwerk (vrienden, familie). Slechts een kwart vond werk via een spontane sollicitatie. De meer 'institutionele' kanalen (arbeidsdiensten van de overheid, interimkantoren, vacatures) worden minder gebruikt.

WERK: EERSTE BESLUITEN

Studenten vormen een belangrijke groep van arbeidskrachten voor het Brussels Gewest (met bijna 10.000 banen) en niet alleen in de vakantieperiodes. Hun jobs hebben vaak weinig te maken met de studie die ze volgen, maar hebben wel een sterk stedelijk karakter en een grote zichtbaarheid in de stad, omdat ze zich hoofdzakelijk in de horeca en de retailsector bevinden.

Ten aanzien van de voorwaarden die de meeste studenten verkiezen (met name flexibiliteit in de gewenste duur en de periode van het werk) is het studentencontract het meest geschikt.

Aangezien de grote meerderheid van de studenten werk vindt via eerder informele kanalen (sociaal netwerk, familie), zou de toegang tot werk **beter gestructureerd kunnen worden voor studenten**, zowel door Actiris als door de universiteitsdiensten. Dat zou wellicht een gelijkere toegang tot werk creëren voor iedereen. ■

EERSTE ALGEMENE BESLUITEN

Ter afsluiting van de enquête leek het opportuun om het gevoel van de betrokkenheid van de studenten bij hun stad te evalueren, met de vraag wat zij graag beter zouden zien in het gewest en of ze van plan waren om na hun studie in Brussel te blijven wonen.

- > Het grootste knelpunt voor de studenten is het **openbaar vervoer**: ze zouden graag hebben dat dit stipter is en meer ritten aanbiedt tijdens de dag, maar ook 's avonds (of 's nachts) en in het weekend. Ze vinden ook op dat de verbinding met het centrum verbeterd moet worden, vooral vanuit de campussen in Elsene en van het UZ Jette, evenals tussen de Brusselse universiteiten.

Dezelfde verwachtingen zien we voor de trein, met veel nadruk voor de verbindingen tussen het station Etterbeek en het Noordstation, evenals tussen de universiteitssteden buiten Brussel (Leuven en Louvain La Neuve). Er zou een betere coördinatie moeten komen tussen de verschillende transportoperatoren.

Veel studenten pleiten voor een verlaging van de kosten voor het openbaar vervoer, vooral studenten van ouder dan 25 jaar, die geen vermindering van de MIVB meer hebben.

Er is eveneens een grote vraag naar meer fietspaden (van betere kwaliteit), beveiligde fietsenstallingen (vooral bij stations) en meer Villo-stations. Veel studenten zouden graag minder auto's in de stad zien en meer voetgangersgebieden (of minstens gebieden waar voetgangers op hun gemak zijn). Sommige studenten vragen dan weer meer parkeergelegenheden, vooral in de buurt van de universiteiten.

- > De tweede verwachting gaat over de **studentenwoning**: studenten willen meer studentenhuysvesting, voor een betaalbare prijs. Volgens sommigen moet de overheid (de universiteiten) woningen bouwen. Ook een betere reglementering/controlle van de woningen op de privémarkt wordt genoemd.
- > De derde vereiste die vaak wordt genoemd, gaat over **de kosten van het levensonderhoud en de betaalbaarheid van sommige producten en diensten**. Studenten willen meer kortingen op basis van hun statuut (en niet op basis van leeftijd), vooral voor de vrijetijdsbesteding (sport, cafés...), het culturele aanbod (film, tentoonstellingen/musea, concerten...), maar ook voor sommige consumptieartikelen (voeding, boeken...).
- > Veel studenten drukken de wens uit dat er **meer verschillende functies op en rond hun campus** ontwikkeld worden: diverse winkels, ontspanningsmogelijkheden, supermarkten, ticketautomaten, copycenters, papierhandels, betaalbare universiteitsrestaurants, cafés/uitgaansgelegenheden, eetgelegenheden... Die wens is vooral groot bij studenten op de afgelegen campussen (Erasmus, UZ Jette en Alma). De studenten van Saint-Louis zouden dan weer liever een echte campus hebben. De studenten wijzen er ook op dat de openingstijden van sommige etablissementen aangepast moeten worden (vooral 's avonds en in het weekend).
- > Ook **de veiligheid** wordt vaak genoemd om het leven in de stad te verbeteren: vooral in het openbaar vervoer, 's nachts en in het centrum.

De volgende vragen van studenten komen minder vaak terug:

- > meer bibliotheken en studieplekken, gratis, open voor iedereen, met aangepaste openingstijden en -dagen (vooral 's avonds en in het weekend, tijdens de blokperioden).
- > meer sportvoorzieningen met interessante prijzen voor studenten en in het bijzonder sportterreinen (basket, voetbal), fitnesszalen, looppistes.
- > meer uitwisseling tussen Brusselse universiteiten, met name tussen VUB en ULB, via gezamenlijke projecten, maar ook door een betere fysieke verbinding via het openbaar vervoer.
- > meer ontmoetingsplekken voor studenten: polyvalente zalen/feestzalen, openbare plaatsen, workshopcafés, jeugdhuizen... in de buurt van de campus of elders in de stad.
- > schonere straten.
- > betere communicatie over het aanbod van cultuur en evenementen, al dan niet voor studenten, evenals over Brussel in het algemeen, met een overzicht van het aanbod van alle gemeenschappen en in het hele gewest (of de agglomeratie), vooral voor studenten die van buiten Brussel komen (België of het buitenland).

Deze voorstellen verwijzen ook naar **de redenen die studenten noemen om het gewest te verlaten na hun studie** (45 procent van alle studenten, onder wie 30 procent Brusselaars, hoewel dit percentage iets vermindert bij de masterstudenten). Samengevat noemen zij de volgende redenen: **vuil op straat, luchtvervuiling, onveiligheid, hoge levenskosten, verkeersopstoppingen/autoverkeer, dichte bebouwing, lawaai, moeilijk maatschappelijk klimaat**. We moeten daarbij echter opmerken dat een groot deel van de studenten het gewest niet verlaat vanwege hun onbehagen met de stad, maar omdat ze een reis willen maken of tijdelijk in het buitenland willen gaan wonen.

Het Brussels Gewest wil **de middenklasse op het grondgebied behouden** vanwege de sociale mix in de stad en om belastingredenen. Vanuit dat oogpunt zou het beleid van het Brussels Gewest meer gericht moeten zijn **op jonge hoogopgeleide gezinnen om hen duurzaam in de stad te verankeren (en de stadsvlucht van de middenklasse ten dele af te remmen)**. Een deel van hen zal echter nooit positief ingaan op deze intentie van het Brussels Gewest, omdat zij een duidelijke voorkeur uiten voor de kalmte van de rand rond Brussel of de nabijheid van hun ouders/vrienden (zonder dat zij daarom noodzakelijk bedenkingen hebben tegen het wonen in het Brussels Gewest).

Studenten die in Brussel willen blijven wonen (55 procent) na hun studie, onderstrepen (naast hun persoonlijke banden, familie, vrienden) de **kwaliteiten die behouden moeten blijven en die het Brussels Gewest in de toekomst zou moeten uitspelen**:

- > de internationale, kosmopolitische en multiculturele uitstraling;
- > het werkaanbod voor mensen met een hogere opleiding;
- > het grote en rijke aanbod van activiteiten (cultuur, vrije tijd...), de levendigheid;
- > de nabijheid van alle voorzieningen (winkels, restaurants, sportvoorzieningen, scholen...);
- > de goede bereikbaarheid van de stad en de transportvoorzieningen (vooral het openbaar vervoer);
- > de grootte en de specifieke kenmerken: een grote stad met het statuut van een hoofdstad, waarin het aangenaam en gezellig wonen is. ■

WWW.ADT-ATO.BRUSSELS